

תיכון טכנולוגי
בנימין רוטמן
נעמת חולון

הלאומיות המודרנית באירופה במאה ה-19

מהו לאום?

קבוצה של אנשים שיש להם/ן מרכיבים משותפים

וייחודיים, כגון:

- סמלים לאומיים: גיבוש הזהות הלאומית סביב מרכיבים

המשויכים ללאום, כגון: דגל, המנון, חגים לאומיים

וסיפורי עם.

- טריטוריה (שטח): הארץ בה נוצרה והתגבשה זהותו של

העם לאורך השנים, ואליה הוא קשור, ובה הוא מתכוון

לבנות את עתידו ואת חלומותיו לעתיד.

- שפה : שפה משותפת, המלכדת את בני ובנות הלאום

ומשמשת ככלי להעברת רעיונות והנחלת התרבות

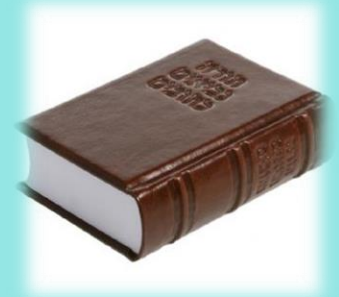
והמסורת.

- היסטוריה : היסטוריה משותפת לבני ובנות הלאום,

המדגישה את עברם/ן המשותף.

- תרבות : כוללת את היצירה של בני ובנות הלאום בתחומי

הספרות, האמנות, המוזיקה, את המנהגים והמסורת.

מהו לאום?

קבוצה של אנשים שיש להם/ מרכיבים משותפים וייחודיים, כגון:

- סמלים לאומיים: גיבוש הזהות הלאומית סביב סמלים השייכים ללאום, כגון: דגל, המנון.
- טריטוריה (שטח): השטח שבו יקים הלאום את מדינתו. הארץ בה נוצרה והתגבשה זהותו של העם לאורך השנים, ואליה הוא קשור.
- שפה: שפה משותפת, המלכדת את בני ובנות הלאום ומשמשת ככלי להעברת רעיונות והנחלת התרבות והמסורת.
- היסטוריה: היסטוריה משותפת לבני ובנות הלאום, המדגישה את עברם/ המשותף.
- תרבות: כוללת את היצירה של בני ובנות הלאום בתחומי הספרות, האמנות, המוזיקה, את המנהגים, החגים והמסורת.

לאומיות

לאומיות היא תופעה שהתפתחה במאה ה-19
והיא שילוב בין הקשר והרגש של בני ובנות
הלאום ללאום שלהם לבין הרצון שלהם
למדינה עצמאית משלהם.

שאלה מבגרות - לאומיות

עיינו בנספח המציג כרטיס ברכה לראש השנה

שהודפס בירושלים ב- 1937.

הציגו את המאפיינים המלכדים את בני ובנות

אותו לאום הבאים לידי ביטוי בכרטיס הברכה

תשובה לשאלה

שלושה מהמאפיינים המלכדים את בני ובנות הלאום הבאים לידי ביטוי בכרזה הם :

- שפה לאומית : שפה משותפת, המלכדת את בני ובנות הלאום ומשמשת ככלי להעברת רעיונות והנחלת התרבות והמסורת. התנועות הלאומיות שנאבקו לעצמאות הבינו כי לשפה אחת יש כוח לגבש ולאחד אנשים וכן לייחד אותם מאחרים. השפה העברית באה לידי ביטוי בכרזה במספר דוגמאות :
"לשנה טובה", "שבטי ישראל", "ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים" ועוד.

- טרטוריה: המולדת היא השטח בו התגבש הלאום. זהו שטח לו מיוחסת ההיסטוריה של העם – על אדמת המולדת התרחשו הסיפורים ההיסטוריים המרכזיים של בני ובנות הלאום. בכרזה ניתן לראות את המולדת של העם היהודי הלא היא א"י (ארץ ישראל). נכתב בכותרת "ברכה מציון" – כלומר א"י וישנם אתרים מוכרים מא"י כמו הכותל המערבי וקבר רחל. גם נמל ת"א מופיע בחלק התחתון של הכרזה, לכן ניתן לשער שהים המופיע בה הוא הים התיכון. הציטוט: "ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים" מדבר על הזיקה והגעגועים שמרגיש העם היהודי לאדמת המולדת שלו.

•

היסטוריה: לכל עם יש "סיפור" היסטורי משותף, גיבורים/ות

היסטוריים/ות ועבר מפואר אותו הלאום מבקש להשיב.

בכרזה ישנו אזכור לשבטי ישראל בכותרת הכרזה וכן ישנם

סמלים שמייצגים את כל אחד מהשבטים השונים. שבטי

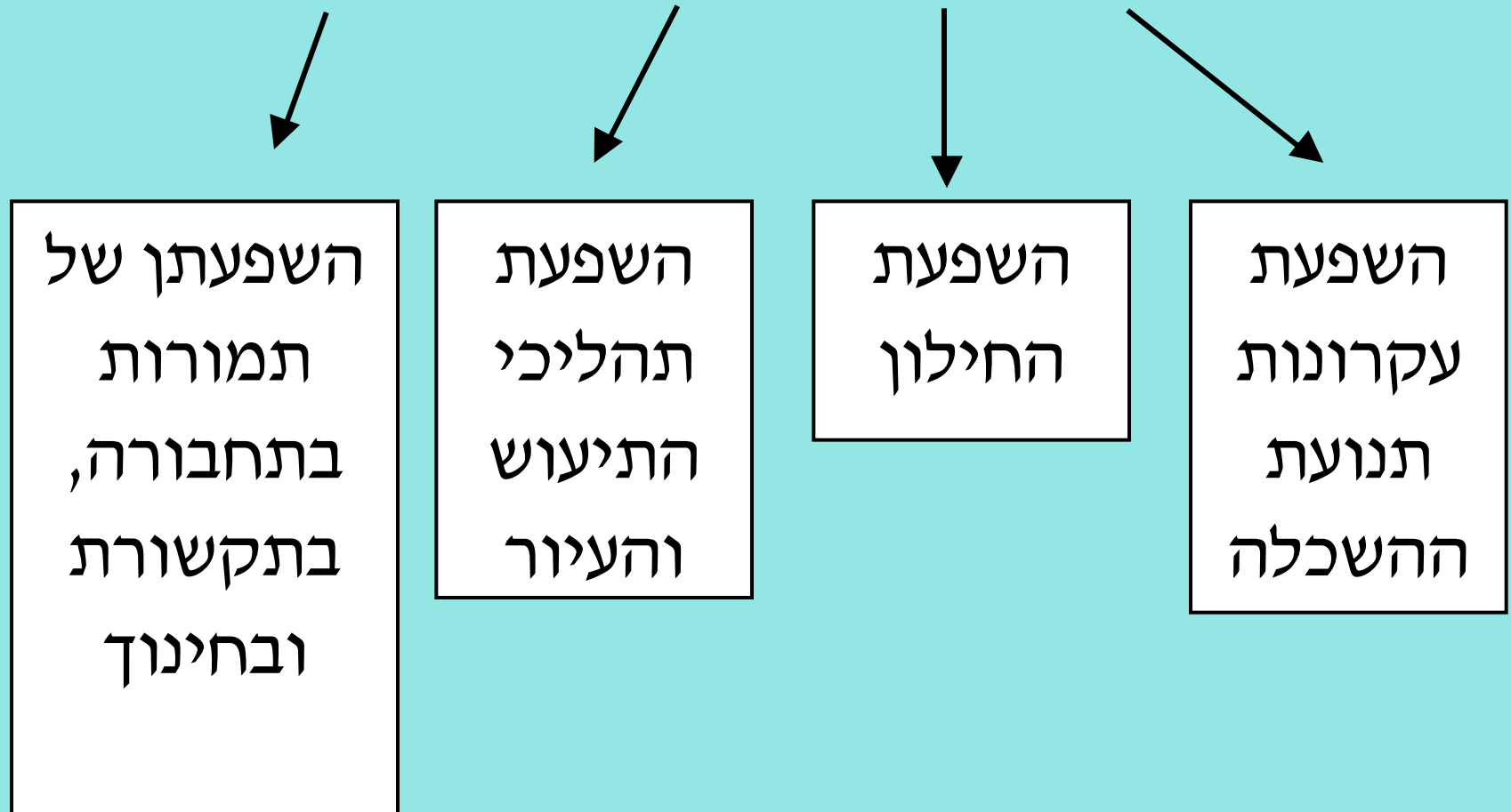
ישראל מהווים חלק מההיסטוריה המשותפת של העם היהודי

(סיפורי התנ"ך).

התרומה של כל אחד ממאפיינים אלה לפיתוח התודעה הלאומית:

- המולדת זו פיסת אדמה שהקשר אליה הוא רגשי: המולדת מעוררת רגשות של אהבה, געגוע, גאווה ואחדות. השאיפה להקים מדינה עצמאית על אדמת המולדת מאחדת את בני ובנות הלאום.
- השפה הלאומית היא אמצעי מאחד וגם מקור לגאווה. באמצעותה העם יכול מגובש כחטיבה אחת. רק באמצעות שפה משותפת ניתן למצוא מטרות משותפות להילחם עליהן.
- העובדה שכל בני ובנות הלאום לומדים/ות את אותה היסטוריה, מייצרת תחושה של סיפור משותף ואחדות גורל.

הגורמים לצמיחתן ולהתגבשותן של התנועות הלאומיות באירופה במאה ה-19

המאפיינים ודפוס הפעילות של התנועות הלאומיות שהתגבשו באירופה במאה ה-19

1. מנהיגי התנועות הלאומיות:

- המנהיגים היו כריזמטיים שהאמינו שיש בכוחם לשנות את המציאות. אותם מנהיגים גיבשו תוכניות לשינוי המציאות הקיימת בהתאם להשקפת עולמם ותוך גיוס העם לעזרתם.
- מנהיגי התנועות הלאומיות היו מהמעמד הבינוני ומשכילים.
- מנהיגות שהתבססה על כישורים ולא על מעמד או ייחוס.
- מנהיגים שהשתמשו בכלים מודרניים לגיוס אנשים – תחבורה, דפוס וחינוך.

המאפיינים ודפוס הפעילות של התנועות הלאומיות שהתגבשו באירופה במאה ה-19

2. טיפול תודעה לאומית וחיזוק הרגש הלאומי: התנועות דאגו לגבש וללכד את

הלאום סביב יסודות וערכים משותפים, סביב סמלים, דגל, המנון, שפה, היסטוריה ותרבות. הן האדירו את מורשת העבר המשותף בדרכים מגוונות והשקיעו בטיפול החינוך הלאומי.

3. פעילות פוליטית להקמת מדינה לאומית: הקמת מחתרות הפועלות נגד

השלטון הזר, יציאה להפגנות נגד השלטון וניסיונות להביא למהפכה שתוביל להקמת מדינת לאום עצמאית. בנוסף, נעשתה פעילות דיפלומטית לחיפוש אחר בעלי ברית עם אינטרסים משותפים. התנועות הלאומיות הובילו את העם במלחמות במטרה לכבוש את שטחי המולדת משליטים זרים ולהקים מדינת עצמאית. דוגמה: "אביב העמים" (1848-1849).

אירופה לפני מלחמת העולם הראשונה

אירופה אחרי מלחמת העולם הראשונה

המאפיינים ודפוס הפעילות של התנועות הלאומיות שהתגבשו באירופה במאה ה-19

1. מנהיגי התנועות הלאומיות: המנהיגים היו כריזמטיים, מהמעמד הבינוני, משכילים והשתמשו בכלים מודרניים לגיוס אנשים – תחבורה, דפוס וחינוך. מנהיגות שהתבססה על כישורים ולא על מעמד או ייחוס.
2. טיפוח תודעה לאומית וחיזוק הרגש הלאומי: התנועות דאגו ללכד את הלאום סביב יסודות וערכים משותפים - סמלים, דגל, המנון, שפה, היסטוריה, תרבות וטיפוח החינוך.
3. פעילות פוליטית להקמת מדינה לאומית: הקמת מחתרות הפועלות נגד השלטון הזר, יציאה להפגנות נגד השלטון וניסיונות להביא למהפכה שתוביל להקמת מדינת לאום עצמאית. בנוסף, נעשתה פעילות דיפלומטית לחיפוש אחר בעלי ברית עם אינטרסים משותפים. התנועות הלאומיות הובילו את העם במלחמות במטרה לכבוש את שטחי המולדת משליטים זרים ולהקים מדינת עצמאית.

מאפייני מנהיגי התנועות הלאומיות אצל הרצל

מאפיינים אלו מתבטאים בדמותו של הרצל באופן הבא :

- הרצל הגיע ממשפחה בורגנית, ממעמד הביניים.
- הרצל הגיע ממשפחה חילונית, מתבוללת.
- הרצל עצמו היה משכיל בכך שהיה ד"ר למשפטים.
- הרצל היה עיתונאי, לכן הבין את המשמעות של אמצעי תקשורת כדי להחדיר רעיונות לחברה. על מנת לטפח את התודעה הלאומית היהודית הוא כתב את הספרים "מדינת היהודים" ו"אלתנוילנד" וכן הוציא עיתון ציוני.
- הרצל היה מנהיג כריזמטי – ללא כל ניסיון פוליטי הוא הצליח להקים ולסחוף אחריו רבים בתנועה הציונית.
- הרצל נבחר בשל כישוריו ולא בשל ייחוס כלשהו.

עבודת כיתה

1. אילו תכונות היו למנהיגי התנועות הלאומיות?

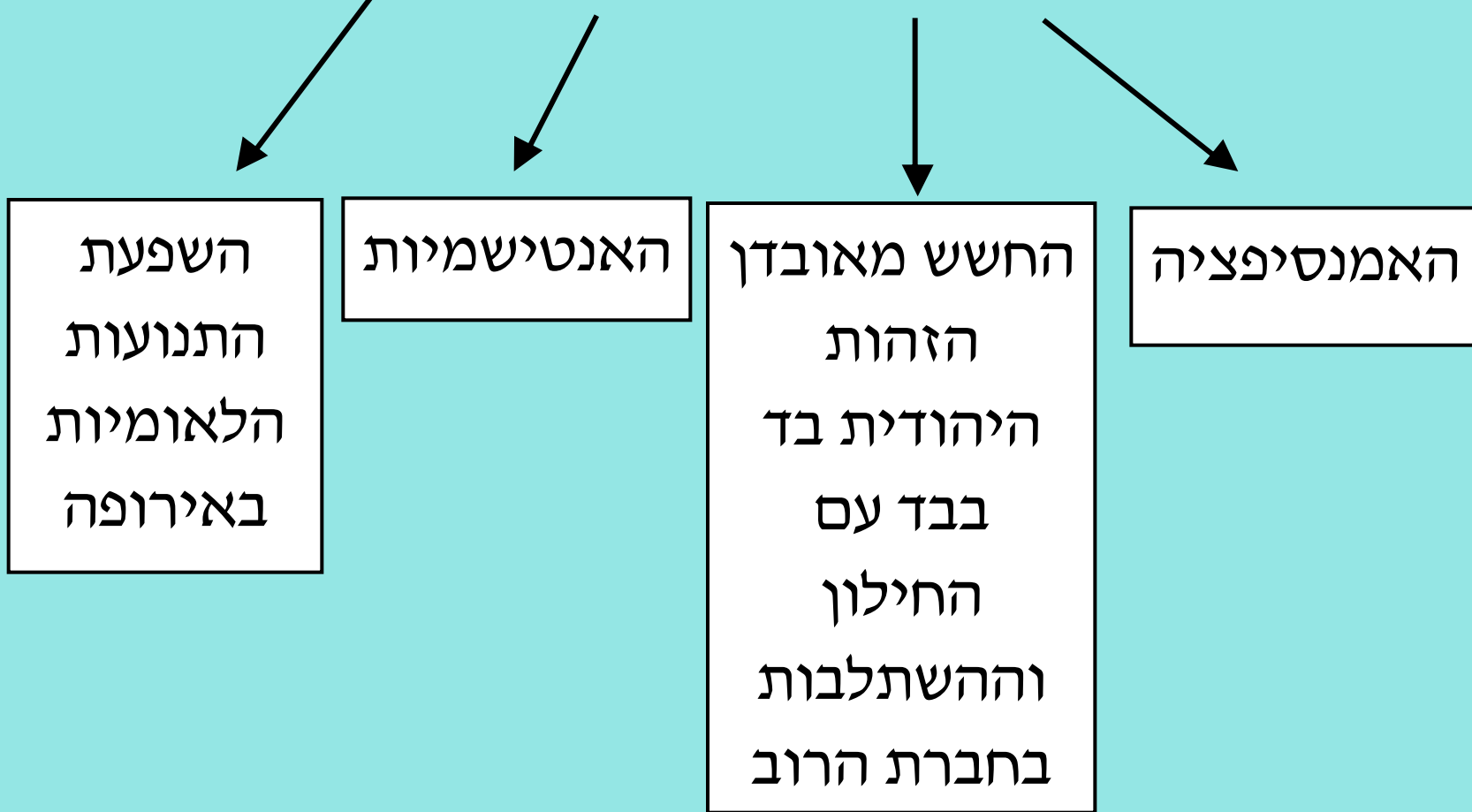
2. מדוע היה חשוב למנהיגי התנועות הלאומיות

ללכד את הלאום שלהם?

הגורמים לצמיחתה ולהתארגנותה של

התנועה הציונית

בנימין זאב הרצל 1860-1904

✓ בנימין זאב הרצל נולד לבית יהודי מתבולל בעיר בודפשט

שבהונגריה בשנת 1860.

✓ בגיל 18 עבר עם משפחתו להתגורר בווינה שם למד וקבל תואר

דוקטור למשפטים, אך הוא עסק בעיקר בעיתונות.

✓ בשנת 1884 במסגרת תפקידו כעיתונאי, נשלח לסקר את משפט

דרייפוס. הוא הרגיש כי לדרייפוס, נגרם עוול במשפט רק בגלל

שהיה יהודי. כתוצאה מכך, הבין הרצל שהאמנסיפציה נכשלה וכי

הפתרון היחיד עבור היהודים/ות הינו הקמת מדינה יהודית.

בנימין זאב הרצל 1860-1904

✓ הרצל היה מייסד התנועה הציונית ונקרא "חוזה המדינה". הוא רצה

שעמי העולם יכירו בזכות של העם היהודי לבית משלו ופעל למען

הגשמת הרעיונות שלו דרך מספר דרכים.

✓ הרצל נפטר בשנת 1904 והוא בן 44 בלבד. בדבריו האחרונים אמר

לחברו: "דרוש בשלום ארץ ישראל בשמי. נתתי את דם לבי למען

עמי".

✓ עצמותיו הובאו לארץ ישראל עם קום המדינה בשנת 1948 ונטמנו

בהר הרצל בירושלים שנקרא על שמו.

בנימין זאב הרצל 1860-1904

✓ בנימין זאב הרצל נולד בעיר בודפשט שבהונגריה בשנת 1860.

✓ בגיל 18 עבר עם משפחתו להתגורר בווינה שם למד וקבל תואר דוקטור למשפטים, אך הוא עסק בעיקר בעיתונות.

✓ במסגרת תפקידו ככתב העיתון בצרפת נשלח גם לסקר את משפט דרייפוס. הרצל הרגיש כי לדרייפוס, נגרם עוול במשפט רק בגלל שהיה יהודי. כתוצאה מכך, הבין הרצל שהאמניספציה שניתנה ליהודים/ות היא כישלון והפתרון היחיד עבור היהודים/ות הינו הקמת מדינה יהודית.

✓ הרצל היה מייסד התנועה הציונית ונקרא "חוזה המדינה". הוא רצה שעמי העולם יכירו בזכות של העם היהודי לבית משלו ופעל למען הגשמת הרעיונות שלו דרך מספר דרכים: כתיבת ספרים, פגישות עם ראשי מדינות וכינוס קונגרסים ציוניים.

✓ הרצל נפטר בשנת 1904 והוא בן 44 בלבד. עצמותיו הובאו לארץ ישראל עם קום המדינה בשנת 1948 ונטמנו בהר הרצל בירושלים שנקרא על שמו.

פעילותו של הרצל

בנימין זאב הרצל דגל בציונות מדינית נקט במספר פעולות לשם קידום הרעיון בציוני (הקמת מדינת יהודית בארץ ישראל):

1. כתיבת ספרים - את חזון המדינה היהודית הציג הרצל בספריו "מדינת היהודים" (1896) ו"אלטנוילנד" - ארץ ישנה חדשה (1902). בספרים אלו סרטט הרצל את דמותה של המדינה היהודית והפיץ את רעיונותיו.
2. כינוס קונגרסים - בשנת 1897 ארגן הרצל את הקונגרס הציוני הראשון בבאזל שבשווייץ. בקונגרסים אלו דנו פעילים/ות ציוניים/ות על הצעדים שיש לנקוט למען הקמת מדינה יהודית.
3. פגישות עם ראשי מדינות - הרצל פעל בקרב מדינאים ונציגי המעצמות (בריטניה, גרמניה והאימפריה העות'מנית) במטרה לגייס את תמיכתם ברעיון הציוני ולהשיג את הסכמתם להתיישבות היהודית בארץ ישראל באמצעות צ'ארטר (אישור להקמת מדינה).

סוגי ציונות

ציונות מעשית

גישה בציונות התומכת בגישה מעשית במגוון פעילויות המתמקדות בעלייה לארץ ישראל ובקניית אדמות. התומכים/ות בגישה האמינו כי יש לעודד עליית יהודים/ות לארץ ישראל ולסייע ליישובם/ן בארץ בכל דרך אפשרית, גם ללא קבלת צ'רטר מהאימפריות הגדולות. בגישה זו תמכו ארגון "חיבת ציון" מרוסיה.

ציונות מדינית

גישה בציונות אשר האמינה בפעולה מדינית דיפלומטית לפני פעולות התיישבות בארץ ישראל. מנהיגו המובהק של הזרם היה בנימין זאב הרצל, ולשם מימושה של הציונות המדינית הוא עשה פעולות מדיניות רבות למען הקמת מדינה יהודית.